

1 Bevisbyrde

1.1 Hvad er reglerne om bevisbyrde?

I belgisk lov sondres der mellem civilret og erhvervsret. Erhvervsret omfatter specifik lovgivning for erhvervsdrivende, mens civilret vedrører den almindelige lovgivning.

Bevisreglerne på det civile område er fastsat i artikel 1315 ff. i civillovbogen. Det er en lukket ordning med strengt regulerede bevismidler (se nærmere under punkt 5a nedenfor).

De erhvervsretlige bevisregler findes i artikel 25 i handelslovbogen. Det væsentligste aspekt er ordningens åbenhed og det frie valg med hensyn til bevismateriale på erhvervsområdet. I handelslovbogens artikel 25 bestemmes følgende: "Ud over det i civilretten tilladte bevismateriale kan handelsmæssige forpligtelser ligeledes dokumenteres af vidner i alle de sager, hvor retten finder, at det vil være hensigtsmæssigt, bortset fra de undtagelser, der er fastsat med hensyn til særlige sager. Køb og salg kan dokumenteres ved hjælp af en kvitteret faktura, uden at dette dog berører det øvrige bevismateriale, der er tilladt ifølge erhvervslovgivningen."

De proceduremæssige aspekter af bevismateriale i civilretlige og erhvervsretlige sager er reguleret i artikel 870 ff. i retsplejeloven. Det fremgår af retsplejelovens artikel 876, at retten skal træffe afgørelse i den foreliggende sag i overensstemmelse med de bevisregler, der finder anvendelse på den pågældende sagstype. Det vil enten være en civilretlig sag eller en erhvervsretlig sag.

Den part, der gør en faktisk omstændighed, en udtalelse eller en påstand gældende, skal forelægge dokumentation herfor. En part, der nedlægger påstand om opfyldelse af en forpligtelse, skal bevise, at den pågældende forpligtelse eksisterer. Omvendt skal en part, der nedlægger påstand om fritagelse fra en forpligtelse, fremlægge dokumentation for betaling eller for den omstændighed, der løser den pågældende part fra denne forpligtelse (artikel 1315 i civillovbogen). I retssager skal begge parter føre bevis for de faktiske omstændigheder, som de gør gældende (princippet om "*actori incumbit probatio*" i henhold til retsplejelovens artikel 870). Det er derefter op til modparten at modbevise disse faktiske omstændigheders bevismæssige værdi, såfremt dette er muligt og tilladt.

1.2 Er der regler, der fritager for at føre bevis for bestemte forhold? I hvilke tilfælde? Er det muligt at føre bevis for, at en bestemt formodningsregel ikke er gyldig?

Under forudsætning af at der ikke gøres indsigelse under henvisning til den offentlige orden eller den nationale sikkerhed, kan alle faktiske omstændigheder gøres til genstand for bevisførelse. Der er dog tre begrænsninger for retten til bevisførelse under en retssag. For det første skal den faktiske omstændighed, der gøres til genstand for bevisførelse, være relevant. For det andet skal den faktiske omstændighed, der gøres til genstand for bevisførelse, være afgørende, hvilket betyder, at den skal bidrage til at overbevise retten om den afgørelse, der skal træffes. Endelig skal bevisførelsen til dokumentation af visse faktiske omstændigheder være tilladt. Der må således ikke ske krænkelse af f.eks. privatlivets fred, tavshedspligten eller brevhemmeligheden. En formodning kan som regel afkræftes af modparten. Kun uafkræftelige formodninger ("*juris et de jure*") kan ikke anfægtes, og det er sågar ulovligt at fremlægge beviser med henblik på at afkræfte disse formodninger. Afkræftelige formodninger ("*juris tantum*") kan og må derimod anfægtes, og det bevismateriale, der i denne forbindelse kan godtages, er reguleret i de civile bestemmelser, men ikke i de erhvervsretlige bestemmelser.

1.3 I hvor høj grad skal retten være overbevist om et forhold for at basere sin dom på det pågældende forhold?

De af parterne førte beviser skal overbevise retten. Retten skal overbevises på grundlag af bevismaterialet og den troværdighed, som dette kan tillægges. Hvis retten finder, at det førte bevis kan bidrage til at løse tvisten, og at det førte bevis er en troværdig gengivelse af den faktiske omstændighed, tillægges den materiale bevisværdi. Først når retten har tillagt noget bevisværdi, er der tale om et egentligt bevis.

Bevisværdi er til en vis grad et subjektivt begreb, mens beviskraft er et strengt objektivi begreb. Beviskraften afhænger af den troværdighed, som bevismaterialet skal have. Kun bevismateriale, som frembyder en tilstrækkelig grad af troværdighed, tillægges beviskraft ifølge loven, da retten, når alt kommer til alt, fratages sin skønsudøvelse med hensyn til dette forhold. Det er tilfældet med skriftligt bevismateriale. Såfremt retten fortolker indholdet af et dokument, der er blevet tilvejebragt på lovlig vis, på en måde, der ikke stemmer overens med dokumentets ordlyd, krænkter retten det formelle dokumentets beviskraft. Den tabende part kan påberåbe sig dette som en begrundelse for at indgive en appel til kassationsdomstolen.

2 Bevisoptagelse

2.1 Kræver bevisoptagelse altid, at en part skal anmode herom, eller kan dommeren i visse tilfælde også optage bevis af egen drift?

En part, som fremsætter en påstand, skal kunne bevise den. I visse tilfælde kan dommeren pålægge en part at benytte et bestemt bevismiddel, som det f. eks. er tilfældet med den lovpligtige edsafklæggelse (artikel 1366 i civillovbogen). Retten kan under nøje fastlagte betingelser pålægge en part at afgive forklaring under ed for enten at betinge løsningen af tvisten af denne eller ganske enkelt for at fastsætte det beløb, der skal udbetales.

Retten kan afhøre parterne og begære vidneafhøring, medmindre dette er forbudt ved lov (retsplejelovens artikel 916). Retten kan ligeledes rekvirere en sagkyndig udtalelse for at få fastslået specifikke faktiske omstændigheder eller for at indhente en udtalelse om tekniske forhold (retsplejelovens artikel 962).

2.2 Hvad sker der efterfølgende, hvis dommeren imødekommer en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse?

Begæring om efterforskningsmæssige foranstaltninger skal fremsættes af en af sagens parter i form af et hovedkrav eller et krav, der fremsættes under sagen. Retten afsiger herefter en begrundet kendelse, hvorved den enten tillader eller giver afslag på de begærede efterforskningsmæssige foranstaltninger. Såfremt der er tale om sammenligning af håndskrift (retsplejelovens artikel 883) eller efterforskning af påstand om forfalskning (retsplejelovens artikel 895), tilsiger retten parterne at give møde for retten (med eller uden juridisk bistand) og medbringe alle akter, dokumenter og effekter med henblik på sammenligning eller det dokument, der er under mistanke for at være forfalsket. Retten kan behandle sagen og træffe afgørelse omgående eller indgive den til justitskontoret, hvorefter den kan iværksætte sin egen undersøgelse eller anmode en sagkyndig om at iværksætte en sådan. Herefter afsiger retten dom om sammenligningen af håndskrifter eller efterforskningen af påstanden om forfalskning.

Hvis en part tilbyder at fremlægge bevis i form af et eller flere vidneudsagn, kan retten give tilladelse til denne bevisførelse, såfremt den er gyldig (retsplejelovens artikel 915). Medmindre det er forbudt ved lov, kan retten begære vidneafhøring. Vidnerne indkaldes af justitssekretæren mindst otte dage før afhøringen. De skal aflægge ed og afhøres individuelt af dommeren. Retten kan af egen drift eller på begæring af en af parterne stille spørgsmål til vidnet. Vidneforklaringen nedskrives, oplæses, berigtiges og fuldstændiggøres, om nødvendigt, hvorefter vidneafhøringen afsluttes.

Retten kan rekvirere en sagkyndig udtalelse for at løse eller undgå en tvist. Der kan udelukkende være tale om at undersøge faktiske forhold eller at redegøre for tekniske aspekter (retsplejelovens artikel 962). Retten fører tilsyn med den sagkyndige i forbindelse med dennes udførelse af opgaven. Parterne skal stille al fornøden dokumentation til rådighed for den sagkyndige og imødekomme alle rimelige krav fra denne. Den sagkyndiges rapport skal foreligge inden udløbet af en i kendelsen fastsat frist. Såfremt rapporten ikke stemmer overens med rettens faste overbevisning, er retten ikke forpligtet til at følge den sagkyndiges udtalelse.

Retten kan af egen drift eller på parternes begæring kræve besigtigelse (retsplejelovens artikel 1007). Besigtigelsen foretages, med eller uden parternes tilstedeværelse, af enten den dommer, der har krævet besigtigelsen, eller af en hertil officielt udpeget person. Der udarbejdes en officiel rapport om besigtigelsen som helhed og resultaterne heraf, og denne tilsendes parterne.

2.3 I hvilke tilfælde kan en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse afvises af retten?

Retten er aldrig forpligtet til at imødekomme en parts begæring om efterforskningsmæssige foranstaltninger. Hvis en dommer modtager et officielt pålæg, er dommeren imidlertid forpligtet til at iværksætte foranstaltninger (retsplejelovens artikel 873).

2.4 Hvilke forskellige bevismidler findes der?

Der findes fem typer bevismateriale inden for (almindelig) civilret, nemlig skriftligt bevismateriale, vidneforklaringer, formodninger, parternes tilståelse og forklaringer afgivet under ed (artikel 1316 i civillovbogen).

Skriftligt bevismateriale (artikel 1317 i civillovbogen) kan fremlægges i form af enten et officielt bekræftet dokument eller et privat oprettet dokument. Et officielt bekræftet dokument er et dokument, der er blevet oprettet på forskriftsmæssig vis af en offentlig tjenestemand med behørig kompetence (f.eks. en notar eller en justitssekretær), og som mellem parterne og i forhold til tredjemand anses for at være et afgørende bevis på den i dokumentet indeholdte aftale. Et godkendt privat oprettet dokument, som er underskrevet af alle de berørte parter, og som er blevet udfærdiget i et antal eksemplarer, som svarer til antallet af parter, anses af parterne for at være et afgørende bevis. Der skal oprettes et officielt bekræftet dokument eller et privat oprettet dokument for alle sager og transaktioner, der beløber sig til eller repræsenterer en værdi på over 375 EUR (artikel 1341 i civillovbogen).

Vidneforklaringer (artikel 1341 i civillovbogen) er ikke gyldige som modbevis mod eller til fuldstændiggørelse af indholdet af skriftlige dokumenter. Hvis der derimod kun foreligger umiddelbare skriftlige beviser, eller hvis det ikke har været muligt at fremlægge skriftligt bevismateriale, accepteres vidneforklaringer imidlertid.

Formodninger (artikel 1349 i civillovbogen) er de slutninger, som loven eller retten drager af en kendt omstændighed med henblik på afgørelse af en ukendt omstændighed. Formodninger kan ikke tillægges større vægt end indholdet af et dokument, men kan i lighed med vidneudsagn supplere *umiddelbart* skriftligt bevismateriale og erstatte skriftligt bevismateriale, såfremt det ikke har været muligt at tilvejebringe denne form for materiale.

Parternes tilståelse (artikel 1354 i civillovbogen) er enten retslig eller udenretslig. En retslig tilståelse er en forklaring, som afgives i retten af en af parterne eller en af denne særligt befuldmægtiget, og som kan gøres gældende over for den person, som afgiver forklaringen. En udenretslig tilståelse skal ikke opfylde formkrav af nogen art.

En af parterne kan begære, at modparten aflægger ed (partsed til afgørelse af spørgsmålet) (artikel 1357 i civillovbogen), eller retten kan pålægge en af parterne at aflægge ed. Såfremt der er tale om en partsed til afgørelse af spørgsmålet, udgør den under ed afgivne forklaring udelukkende et bevis til fordel eller ulempe for den person, der afgiver forklaringen.

Bevisførelsen i erhvervsretlige sager (handelslovbogens artikel 25) er ureguleret, men omfatter en specifik form for bevismateriale, nemlig den kvitterede faktura i forbindelse med købsaftaler. Den erhvervsdrivende kan til enhver tid benytte en kvitteret faktura som gyldigt bevismateriale, mens alle andre dokumenter skal udgå fra modparten for at kunne tjene som bevismateriale.

2.5 Hvad er procedurene for vidneforklaringer, og adskiller de sig fra procedurene for udtalelser fra sagkyndige? Hvad er reglerne for afgivelse af skriftlig forklaring og fremlæggelse af sagkyndiges rapporter/udtalelser?

Vidneforklaringer er i civillovbogen reguleret som et uafhængigt bevismiddel, og de processuelle aspekter af vidneforklaringer er fastlagt i den belgiske retsplejelov. Sagkyndige rapporter er blot en af mange former for bevisførelse og er reguleret i retsplejeloven. Parterne kan anmode retten om at indkalde vidner, men kan ikke på eget initiativ udpege sagkyndige. Det kan kun retten gøre.

Skriftligt bevismateriale har bevisværdi, og retten er forpligtet til at tage højde for indholdet heraf, hvilket dog ikke er tilfældet, når det drejer sig om sagkyndige rapporter og udtalelser. Hvis den pågældende rapport eller udtalelse ikke stemmer overens med dommerens faste overbevisning, er dommeren ikke forpligtet til at følge den (retsplejelovens artikel 962).

2.6 Har visse procedurer for bevisførelse større vægt end andre?

De forskriftsmæssige bevismidler indgår i en hierarkisk struktur. Tilståelser og forklaringer afgivet under ed tillægges således størst vægt. Skriftligt bevismateriale har til enhver tid forrang for vidneforklaringer og formodninger. Officielt bekræftede dokumenter (akter) er et afgørende bevis mellem parterne og i forhold til tredjemand, mens godkendte privat oprettede dokumenter er et afgørende bevis mellem parterne. Vidneudsagn og formodninger må kun tillægges vægt, såfremt det skriftlige bevismateriale er ufuldstændigt, eller såfremt det ikke har været muligt at tilvejebringe skriftligt bevismateriale for den forpligtelse, for hvilken der skal føres bevis.

2.7 Er visse procedurer for bevisførelse obligatoriske, når bestemte forhold skal bevises?

Afhængigt af om der er tale om en civil sag eller en erhvervsretlig sag, er bevisreglerne enten regulerede eller uregulerede. Ifølge civilretten skal der oprettes et officielt bekræftet dokument eller et privat oprettet dokument for alle sager og transaktioner, der beløber sig til eller repræsenterer en værdi på over 375 EUR (artikel 1341 i civillovbogen). Dette dokument er det eneste gyldige bevismateriale, idet vidneudsagn og formodninger ikke accepteres. I erhvervsretlige sager derimod er bevismateriale i form af vidneudsagn og formodninger som regel gyldigt bevismateriale, der ligeledes kan anvendes som modbevis mod eller til fuldstændiggørelse af indholdet af dokumenter.

2.8 Er vidner ved lov forpligtet til at afgive forklaring?

Vidneafhøringer sker på begæring af parterne eller efter pålæg fra retten, der af egen drift kan foranstalte vidneafhøringer (retsplejelovens artikel 915 og 916).

Vidnernes fremmøde er reguleret i artikel 923 ff. i retsplejeloven.

2.9 I hvilke tilfælde kan de nægte at afgive forklaring?

Såfremt et vidne indkaldes og anfører en legitim grundelse for at afvise at afgive vidneforklaring, træffer retten afgørelse om spørgsmålet. Det indkaldte vidnes tavshedspligt anses bl.a. for at være en legitim grundelse (retsplejelovens artikel 929).

2.10 Kan en person, der nægter at afgive forklaring, straffes eller tvinges til at afgive forklaring?

En person, der er indkaldt som vidne, har pligt til at give møde. Såfremt et vidne udebliver, kan retten på begæring af en af parterne indkalde den pågældende ved en af rettens embedsmand forkyndt stævning (retsplejelovens artikel 925). Et vidne, der udebliver, kan idømmes en bøde i henhold til straffeloven (retsplejelovens artikel 926).

2.11 Er visse personer fritaget for at afgive vidneforklaring?

En vidneforklaring er ugyldig som bevis, hvis den afgives af en person, der ikke har den fornødne retsevne (retsplejelovens artikel 961, stk. 1).

En mindreårig under 15 år må ikke afhøres under ed. Sådanne personers udsagn må kun betragtes som vejledende (retsplejelovens artikel 931, stk. 1). En mindreårig, som har den fornødne dømmekraft, kan i alle sager, der vedrører den pågældende, afhøres af dommeren eller af en af dommeren udpeget person. Det kan ske på begæring af den mindreårige selv eller ved rettens afgørelse, selv om den mindreårige i sidstnævnte tilfælde kan nægte at lade sig afhøre (retsplejelovens artikel 1004/1).

Slægtninge i nedstigende linje må ikke afhøres i sager, hvor deres slægtninge i opstigende linje har modsatrettede interesser (retsplejelovens artikel 931, stk. 2).

2.12 Hvad er dommerens og parternes rolle ved afhøring af vidner? Under hvilke omstændigheder kan et vidne afhøres ved brug af videomøde og andre tekniske hjælpemidler?

Parterne må ikke henvende sig direkte til eller afbryde vidnet, men skal altid henvende sig til dommeren (retsplejelovens artikel 936). Dommeren kan enten af egen drift eller på begæring af en af parterne stille vidnet alle spørgsmål, der kan tjene til at præcisere eller fuldstændiggøre vidneforklaringen (retsplejelovens artikel 938).

Indirekte vidneafhøring er gyldig, idet der ikke er nogen lovbestemmelser eller retsprincipper, der hindrer dette. Desuden fastsættes det i retsplejelovens artikel 924, at det er muligt for dommeren at træffe afgørelse om at optage vidneforklaringer på det sted, hvor vidnet faktisk opholder sig, såfremt vidnet ikke er i stand til at give personligt møde.

3 Vurdering af beviset

3.1 Kan retten tage hensyn til beviser, som en part har tilvejebragt på ulovlig vis?

Bevismateriale, der er tilvejebragt ulovligt, må ikke anvendes under retssagen. Dommeren må derfor se bort fra sådant bevismateriale ved domsafsigelsen. Beviser, der er optaget på en måde, som udgør en krænkelse af privatlivets fred, tavshedspligten eller brevhemmeligheden, er ulovlige og ugyldige.

3.2 Tillægges en parts egen forklaring værdi som bevismiddel?

Dokumenter, som hidrører fra en af parterne, kan ikke anvendes som bevismateriale til fordel for den pågældende part. Kun på det erhvervsretlige område kan en (af kunden kvitteret) faktura i forbindelse med købsaftaler benyttes af den erhvervsdrivende som bevismateriale til støtte for den erhvervsdrivendes sag, selv om fakturaen er udstedt af den erhvervsdrivende selv. Et behørigt ført regnskab kan anerkendes af retten som bevis på transaktioner mellem erhvervsdrivende.

En parts tilståelse er en forklaring, der afgives for retten af enten den pågældende part selv eller af dennes særligt befuldmægtigede. Forklaringen er et afgørende bevis for den part, der afgiver forklaringen.

Sidste opdatering: 29/10/2019

De nationale sprogudgaver af denne side vedligeholdes af EJM-kontaktpunkterne. Oversættelserne er lavet af Europa-Kommissionen. Eventuelle ændringer af originalen, som de kompetente nationale myndigheder har lavet, er muligvis ikke gengivet i oversættelserne. Hverken ERN eller Kommissionen påtager sig noget ansvar for oplysninger og data, der er indeholdt i eller henvises til i dette dokument. Med hensyn til de ophavsretlige regler i den medlemsstat, der er ansvarlig for nærværende side, henvises der til den juridiske meddelelse.